

Излази 1. и 15. дана
— у мјесецу —

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2-40 на по године. К 1-20 на четрт год. К —60
За друге земље: на годину 4 круне. Поједини бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају сејефтиније.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српског Кола народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Немци у Славонији.

Маџарски лист у Пешти „Будапешти Хирлап“ донио је ових дана чланак, у коме говори, како се Немци шире све већма по Срему и Славонији и како је из године у годину њихов број све већи. Ми смо у народном овом листу нашем неколико пута већ споменули, каква опасност прети нашем народу од немачке поплаве, која све већма захвата лепе крајеве, у којима живи наш народ: Славонију са Сремом, Хрватску, Далмацију, затим Босну и Херцеговину, захвата Србију, прелази у Бугарску и крчи себи пута на Цариград у Малу Азију. То је она политика великонемачка, пангерманска, која за своје насеобине и за своју трговину хоће да освоји наш Балкан, наше јужнословенске крајеве. Ту политику помаже Аустрија, јер је у њој свагда одлучивала немачка политика.

Само кратковиди људи неће да виде, каква нам опасност прети од Немаца, и зато би човек морао закукати, кад је ту неки дан српски лист „Застава“ у Новом Саду бранила то, што жена д-ра Жарка Миладиновића, једног од првака „Заставиних“, пише у немачки лист у Руми и помаже немачки покрет Шваба у Руми и околини. Новосадска „Застава“ рече, да она није противна ниједном народу, да се шири и развија, па зашто не би Немце и немачки покрет помагала жена Србина адвоката и народног првака? Тешко нама, док овако мислимо. Швабе, иза којих стоји Берлин и Беч, шире се и освајају наше земље и наше крајеве, купују наше оранице, кошанице и винограде, а ми силан народ, (свега нас има пар милијуна према шездесет милијуна Немаца) доспевамо још и да их помажемо. Тешко нама, док оваку политику водимо, и кад би се ње држали и по њој радили, могли би већ сад рећи: Друмови ће пожелет' Србаља, ал' Србаља више бити неће! А сад

чујмо, шта пише маџарски лист о Немцима у Срему и Славонији:

Пре тридесет година било је Немаца у Славонији (са Сремом) двадесет хиљада (20.000), пре четрнаест година (г. 1890) било их је сто двадесет и три хиљаде (123.569), а данас их је двапут толико, дакле близу двеста педесет хиљада. За тридесет година Немци су у Славонији за дванаест пута бројем порасли, а цело становништво у Славонији (са Сремом) није се ни подвостручило. Од сваке стотине становника има 14 Немаца, 39 Хрвата, 32 Србина, 5 осталих Словена, 10 Маџара и других народа.

Немци су се почели насељавати у Славонију иза пожаревачког мира с Турском пре 186 година (г. 1718.), кад се Славонија ослободила турског јарма. Велике газде позваше Немце, а цар аустријски Јосип II. помагао је те насеобине, јер је хтео све понемчити. Швабе из Бачке и Баната стадоше прелазити у Славонију, заузимати земљишта и ширити се. Данас су Немци јаки у Славонији. У Осеку, Земуну, Ретфали, Сарвацу, Илоку, Ердевику, Руми, Инђији и у многим другим опћинама Немци су у већини; у вировитичкој жупанији има 15 опћина, у сремској 35, у којима је преко 20% (20 од сто) Немаца, а у целој вировитичкој жупанији има свега 56, у Срему 146 опћина. У целом трговачком и привредном животу у Славонији влада немачки језик, а српски и хрватски долази истом на другом месту. У Славонији има 37 немачких школа, од којих 22 добијају државну помоћ, па се из дана у дан множе. Пангермански (свенемачки) покрет осилио се пре 12 година у Славонији. У Митровици и Руми имају своје новине на немачком језику, које шире и јачају немачки покрет, у различним местима имају осим школа своје читаонице, певачка друштва, па и своје новчане заводе. Из Беча се подупире овај покрет: имају по-

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

себна друштва у бечком свеучилишту, којем су чланови ђаци Немци из Угарске, Хрватске и Славоније, а сви су уједно чланови „свенемачке заједнице“. Они су тако ојачали, да ће код идућих избора поставити у неким местима и своје кандидате за сабор.

Ово напредовање Немаца помаже и свађа и мржња између Хрвата и Срба. Док се два свађају, трећи краву музе, каже српски народ, па тако је између Срба и Хрвата. Хрватски политичари носе на души много кривице, што има, на жалост, Срба, који помажу овај немачки покрет на штету и Срба и Хрвата. Место да се Србима даде оно, што траже, удара се на њих, па онда није чудо, што нам и једнима и другима хоће Швабе да раскопају домаће наше огњиште и да нас протерају са наших кућишта.

Московски дарови и турско уздарје.

Ситне књиге земљу пријеђоше,
Пријеђоше земљу и градове,
Докле књиге к дивану дођоше
Мујезиту цару турачком;
Ево књиге од Москве простране, 5
И уз књиге господски дарови:
Самом цару од злата синија,
На синији од злата џамија,
Око ње је змија исплетена,
На глави јој алем камен драги, 10
При коме се ходити виђаше
Усред тавне ноћи без мјесеца,
Како у дан, када грије сунце;
Ибрахиму сину царевоме,
Дођоше му двије сабље бритке, 15
На сабљама два гајтана златна,
На гајтаном' два камена драга;
Најстаријој царевој султани,
Њој бијаше од злата бешика,
На бешици соко тица сива. 20
А кад цару дари допануше,
Од дара се царе узмучио,
Јер не има дара за уздарје:
Све мислио, није с' домислио;
Когођ цару бјеше доходио, 25
Свакоме се царе пофаљује,
Какви су му дари допанули
Од великог цара московскога;
Не би ли га ткогођ научио,
Шта ће послат' у земљу Московску. 30
Дође њему паша Соколовић,
Фали му се царе за дарове:
По том дође хоџа и кадија,
Смјерно ми се цару поклонеше,

Љубише му руку и кољено, 35
Пак с' и њима царе пофалио:
Какви су му дари допанули;
По том царе њима бесједио:
„Слуге моје, хоџо и кадијо!
„Не бисте ли мене научили, 40
„Шта ћу послат' у земљу Московску
„За уздарје из мојега царства?“
И они му стидно бесједише:
„Вољан царе, драги господару!
„Ми нијесмо од наука твога, 45
„Нит' можемо тебе научити:
„Но дозови старца патријара,
„Хоће тебе старац научити;
„Шта ћеш послат' у земљу Московску
„Великоме цару московскоме.“ 50
А кад царе р'јечи разабрао,
Брже посла својега гавазу,
Те дозваше старца патријара;
А кад дође старац патријаре,
И њему се царе пофаљује, 55
Какви су му дари допанули,
Пак му по том царе бесједио:
„Слуго моја, стари патријаре!
„Не би л' мене научио, слуго,
„Шта ћу послат' у земљу Московску?“ 60
Њему старац стидно бесједио:
„Султан-царе огријано сунце!
„Ја нијесам од наука твога,
„Јер је тебе и Бог научио;
„Имаш, царе, у твојему царству, 65
„Ти имадеш дара за уздарје,
„Који нису теби за потребу,
„А њима би врло мило било:
„Пошљи штаку Неманића Саве,
„Златну круну цара Костантина, 70
„И одежду светога Јована,
„Крсташ барјак српског Кнез-Лазара;
„То ти, царе, ништа не требају,
„А њима ће врло мило бити.“
А кад царе р'јечи разабрао, 75
Он приправи господске дарове,
И даде их московским делијам';
Испрати их старац патријаре,
Још их учи старац патријаре:
„Ид'те с Богом, московске делије! 80
„Не идите друмом царевијем,
„Већ идите гором, кроз планину,
„Јер ће за вам' силна поточ поћи,
„Отеће вам хришћанска зламања;
„А ја већ сам изгубио главу 85
„И т'јело је моје погинуло,
„Ма ми не ће душа, ако Бог да!“
Пак се с њима раздвојио б'јеше.
Кад је царе даре оправдио,
Он се за то сваком пофаљује; 90
К њем' долази паша Соколовић,
'Вако њему царе бесједио:

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

„Знаш ли, пашо, моја вјерна слуго!
 „Шта сам посл'о у земљу Московску?
 „Послах штаку Неманића Саве, 95
 „Златну круну цара Костантина,
 „Крсташ барјак српског Кнез-Лазара,
 „И одежду светога Јована;
 „То ми није ништа требовало,
 „А њима ће врло мило бити.“ 100
 Ма га пита Соколовић паша:
 „Султан-царе, огријано сунце!
 „Тко је тебе на то научио?“
 Цар му каже право и лијепо:
 „Научи ме старац патријаре.“ 105
 Њему паша тихо бесједио:
 „Султан-царе, огријано сунце!
 „Буд ти посла хришћанска зламања,
 „За шт' не посла кључе од Стамбола?
 „Послије ћеш дат' их на срамоту: 110
 „Оно ти је и држало царство.“
 Кад је царе пашу разумио,
 Овако му бјеше бесједио:
 „Иди пашо, моја вјерна слуго!
 „Те покупи Турке јаничаре, 115
 „И достигни московске делије,
 „Пак ти отми хришћанска зламања,
 „А погуби московске делије.“
 Хитро њега паша послушао,
 Он покупи Турке јаничаре, 120
 Па одоше друмом широкијем,
 Те ћерају московске делије,
 Ал' делије нигдје не стигоше;
 Пак се натраг они повратише,
 И паша се цару кунујаше, 125
 Да не виђе Московске делије.
 Онда царе паши говорио:
 „Иди пашо, моја вјерна слуго!
 „Те погуби старца патријара.“
 Хитро њега паша послушао, 130
 Он уфати старца патријара,
 Хоће паша да погуби старца,
 Ма је старац паши бесједио:
 „Аман мало, пашо господару!
 „Не губи ме на земљици сухој; 135
 „Јер ће за мном обратити суша
 „Три године дана без престанка.“
 А кад паша старца разумио,
 Поведи га на то море сиње;
 Кад на море он доведе старца, 140
 Ту га хоће паша да погуби,
 Опет њему старац говораше:
 „Аман пашо, ако Бога знадеш!
 „Не губи ме на мору сињему;
 „Јер ће за мном обратит' вријеме; 145
 „Устануће мора и језера,
 „Потопиће лађе и галије
 „И сву земљу на четири стране.“
 Вараше га стари патријаре,
 Ал' се паша врат' не даваше, 150

Сабљом ману, ос'јече му главу.
 Погубише старца патријара,
 Бог му дао у рају насеље!
 Нама, браћо, здравље и весеље!

Руско-јапански рат.

Око Портартура.

Око Портартура се води жестока и крвава битка. Јапанци ударају безумно храбро на руску тврђаву, али храбри руски борци као лавови одбијају љуте нападаје јапанске. Рачуна се да је Јапанаца пало досада пред Артуром преко педесет хиљада што мртвих што рањених, а Руса око десет хиљада. Али Јапанцима није стало, што војници падају као снопље; они не престано попуњују проређене редове новом војском, и каже се, да су недавно одвојили од војске, која стоји против Куропаткина, тридесет хиљада и послали је пред Портартур.

Храбри заповједник града Артура генерал Стесељ јавио је цару за неколико великих и опћих нападаја јапанских на тврђаву, али, каже, да су сви нападаји јапански одбијени с њиховим ужасним губитцима. Описивање тијех нападаја и одбијање њихово тако је страшно, да се човјеку диже коса у вис. Кад Јапанци јурну у густим редовима на руске утврде, Руси запале подземне mine (лагуме) и по неколико хиљада Јапанаца одлети у ваздух, разнесени у комаде. Јапанци заузму поједине утврде, а Руси их ноћу бајунетама опет отимају натраг. Грдни топови грувају с једне и с друге стране, крв се пролијева потоком, али Стесељ са својом храбром војском поносно држи руску заставу.

Да ли ће пасти Портартур? На то се не да лако одговорити, у рату је све могуће, одговорили су руски неки генерали, кад су их новинари у Петрограду питали. Али да ће Јапанци крваво платити заузимање ове тврђаве, то се већ досад види. Педесет хиљада људи жртвовати није мала ствар. То значи ослабити јако своју снагу, која би им требала против Куропаткина. Јапанци су досад, тако рећи, бацили сву своју ратну снагу на бојно поље, па се онда мора питати, шта ће радити, кад Куропаткин буде двапут јачи него они, а он сваки дан добија појачања из Русије, која је непресушиви извор војничке снаге.

Један Американац, који је био до недавна у Портартуру, каже, да је Стесељ изјавио, да се он може још два мјесеца држати, а да град не падне. Непријатељска штампа Русији пише додуше непрестано, да се може сваки час очекивати пад Портартура, али то су само пусте њихове жеље. Портартур није више оно, што је био прије десет година, кад су га Јапанци отели једним махом од Китајаца, а руски војник

одмакао је од китајског као небо од земље. Па да последије толиких страшних губитака Јапанци и заузму Портартур, то још за свршетак рата значи врло мало, јер ће се ратна срећа одлучити између Куропаткина и Курокија, а не под зидовима портартурским.

Код Љаојана.

Као што генерал Куропаткин јавља, код Љаојана започела је борба између Руса и Јапанаца на читавој линији, која је дугачка до близу четрдесет километара. Куропаткин је ди-гао код Љаојана за ово неколико месеци силне јаке утврде, и он ће се овде, како се држи, огледати с Јапанцима прса у прса. Јапанска војска броји код Љаојана преко двеста хиљада момака, а Куропаткин ће бити за једно педесет хиљада момака слабији. Али зато се војска његова налази на утврђеним положајима, и већ први дан битке између преходница у петак стајао је Јапанце љутих губитака, јер су им Руси уништили 24 топа, а то је крупна ствар.

Да ли ће се, последије жешћег и јуначког отпора Куропаткин повући натраг, то се не зна, јер његов план је тајна. Ако он нађе за потребно, он ће се повући натраг према Мукдену, где су опет Руси подигли јаке утврде и шанчеве. Види ли пак, да се може већ код Љаојана огледати с Јапанцима, он ће то и учинити. Борба, која већ од петка непрестано траје, донела је Јапанцима већ досад велике губитке. Може се поуздано рећи, да ће Љаојан стајати Јапанце силних губитака, и ако се можда Куропаткин повуче према Мукдену натраг. То је према његову плану, јер он неће дати, да до одлучне битке дође, док не буде сигуран за победу.

Морнарица руска.

Руска морнарица у Портартуру хтела је ових дана испловити и отићи у Владивосток, да се тамо споји с оном руском флотом. Кад је флота изишла, сукобила се с јапанском и отпочео је ужасан, страшан и љут бој. Већ је победа нагињала Русима, кад погибе заповедник руске флоте адмирал Витхефт. Некоје лађе руске пробише се и отпловише две у луку китајску, где су обезоружане до краја рата. Остале лађе вратише се у Портартур натраг. Руска најбржа крстарица „Новик“ доспела је до близу Владивостока, али се сукобила с јапанским лађама, које су је јако оштетиле. Губитака је у људима и лађама било и код Јапанаца. Једна јапанска је лађа, како се јавља, потонула. Јапанци о својим губитцима увек ћуте као заливени, па тако и овога пута.

У исто време, кад је била битка поморска пред Портартуром, била је на другој страни у Јапанском Мору између Јапана и Кореје битка

с владивосточком флотом. Јапанци су бројем лађа били јачи, а борба је била љута и очајна. Руси су имали три крстарице, од којих је једна потонула након љуте борбе, а друге две, и ако оштећене, вратиле су се у Владивосток. Колики су и какви су губитци јапански, не зна се, јер они ћуте о томе. Најбоље се види, да су их имали из тога, што се нису усудили прогонити оне двије крстарице, кад су кренуле пут Владивостока.

Јапанци су на мору остали и на даље господари, и остаће, док не дође у помоћ руска балтијска морнарица из Европе, која је спремна за пут и чека само заповед да се крене. Она би већ била отишла у Азију, да Енглези не праве сметња због пута, којим ће она ићи.

Српска црква у Босни.

Српски народ у Босни и Херцеговини води већ годинама борбу, да му се даде самоуправа цркве и школе. Он тражи да се законом уреде његова права и дужности, да се поставе границе власти између свјетовног и свештеничког дијела народног, а тако исто да се законом уреди, колики да буде утјецај државне власти у црквено-школским стварима. По црквеном праву државна власт не смије се уплетати у ствари унутрашњег црквеног уређења. Њој припада само право врховног надзора, то јест да пази да црква и црквене уредбе не би дошле у сукоб с државним интересима, а друго ништа. Међутијем државна власт присваја себи много веће право и хоће да има што већег утјецаја у црквеној управи. Тако су угарски министар предсједник и угарска влада присвојили себи велико право у народно-црквеној-школској самоуправи (автономији) карловачке митрополије, па тако, противно црквеном праву, присваја себи права и босанско-херцеговачка земаљска влада.

Народ се у Босни и Херцеговини годинама борио, да се уреди законом његово црквено-школско питање. Било је тешких дана и тешке борбе, и на концу конца законска основа или тако звани статут, који су израдили босанско-херцеговачки прваци, а који су, како се говори, у главном прихватили босанско-херцеговачки митрополити и земаљска влада, послан је на потврду Синоду васељенске цариградске патријаршије. По уговору од 28. марта 1880. припада врховна управа босанско-херцеговачке цркве цариградској патријаршији. Али, на жалост, цариградска патријаршија, као што је било одавнина, није никада пазила на корист српскога народа, јер је грчким владикама, који сачињавају Синод, пред очима увијек лебдио грчки и њихов рођени интерес и корист. Па тако је

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

увijek било кад је дошла у питање и која ствар босанско-херцеговачке цркве. Нису грчки фанариоти водили бриге о користи цркве и народа, него о својој рођеној. За шаку дуката учинили би оно, што се год хоће, па тако и Аустро-Угарска, ако је хтjела што израдити у своју корист, она је звекнула дукатом и врата су се увijek отворила.

Сад је поднесен на потврду цариградском Синоду и статут босанско-херцеговачке црквеношколске аутономије. Како гласови стижу, комисија, која је прегледала статут, поднијела је своје мишљење о њему Синоду. Један цариградски лист на француском језику доноси да се чланови комисије нијесу могли сложити у у једном од главних питања, то јест у постављену митрополита. Босанско-херцеговачка влада тражи да остане по старом, и да она поставља митрополите, а цариградска патријаршија само да потврди, докле представници српског народа траже да се за митрополита постави један од тројице кандидата, које предлаже народно представништво епархије. Али јавља се и то, да ће патријаршија учинити све по вољи Аустрији и босанско-херцеговачкој влади, само ако Аустрија обустави румунски црквени покрет међу Куцовласима у Турској, који је створила Аустрија, а који иде против грчких интереса. Поред овога тражи цариградска патријаршија да се промијени уговор (конвенција) од г. 1880., па да она има јачег утјечаја на митрополите и цркву босанско-херцеговачку.

Као што се види, ствар српског народа у Босни и Херцеговини налази се у траљавим рукама, јер цариградска патријаршија може и овога пута код потврде статута, ако јој то буде ишло у прилог, учинити на корист државне власти а против интереса српског православног народа. То је жалост и несрећа, али њу ублажити и поправити може само свијест народна, која неће а и не смије допустити да се с његовим правима играју шоркапе његови противници и непријатељи.

Споменућемо овом приликом још и то, да је лист мађарске владе у Пешти „Пестер Лојд“ недавно писао, како треба уопће укинути погодбу од г. 1880. Он каже, да је била погрјешка Аустро-Угарске, што је уопће пристала на њу. У Босни и Херцеговини треба створити „босанску земаљску управу“, која би потпала или под карловачког патријарха или сарајевског митрополита. Разумије се, да је то пријетња цариградској патријаршији, да учини онако, како Беч и Пешта хоће, јер ће иначе они затегнути жице.

И кад оваки рјешавају и уређују питање босанско-херцеговачке српско-православне цркве и школе, онда можемо унапријед знати, да се

оно може ријешити свакако, али можда најмање на корист српског народа. Али ту не треба очајавати и изгубити сваку вјеру у се. Влада долази, пролази и нестаје, али народ остаје, и ако људи народни, ако народ умије да прикупи своју снагу, да се сабере у чврсту заједницу, његово право мора побједити. Да богме, да ту треба истрајна и свјесна рада и борбе, али без тога се не иде нигдје напријед. Толико о тој ствари, а видјећемо, шта ће нам донијети скоро будућност.

О црквеним општинама.

Црквене општине уређене су у карловачкој српској митрополији, која се протеже на Угарску, Хрватску и Славонију, законом, који се зове иначе превишњи краљевски рескрипт од 10. августа 1868. Тим законом уређене су црквене, школске и фондационе (закладне, новчане) ствари православне српске митрополије карловачке. У овоме чланку казаћемо, што је најпотребније, да се зна о црквеним нашим општинама.

Српско-православну црквену општину сачињава заједница свештеника, породица и појединих лица православне вере, који живу у једном или више места и који су се здружили да се старају за потребе своје цркве и школе, ако је имају и издржавају.

У једном месту може бити више парохија, али ипак постоји само једна црквена општина.

Сваки припадник српско-православне цркве, ако се у једној општини стално настани и у њој шест недеља пребива, постаје парохијанин, ако пароху докаже, да је православне вере.

Сваки парохијанин у оној општини, у којој стално живе, дужан је плаћати парохијал.

За управљање у општини постоје два тела (органа) и то: црквена скупштина и црквени одбор. Црквена је скупштина заступство општине; она контролира (надгледа) црквени одбор и његов рад. Црквена скупштина заступа општину према сваком другом лицу, она је овлаштена склапати уговоре с трећим лицима, одлучити вођење парнице и поставити себи правног заступника. Шта је власна радити скупштина, а шта црквени одбор, то ћемо казати редом, како будемо о томе говорили.

Месна црквена скупштина.

Црквену скупштину чини одређени број општинара. У општини која нема две хиљаде душа, има бити 30 скупштинара; где има преко две до четир хиљаде, мора бити 60 скупштинара; општина преко четир до шест хиљада има 90, а општина преко 6000 душа има 120 скупштинара. Бирачи су у општини сви општинари мушки, који су прешли 24-ту годину жи-

вота свога, који не дугују ништа на подмирењу црквено-школских потреба. Не могу бирати ни избрани бити (активно и пасивно право избора) они, који су због каквог злочинства осуђени или стоје због тога под истрагом или тужбом, а тако исто и они, који нису положили рачун за месец дана преко даног им рока о каквој општинском добру или заводу, а који је стајао под њиховом управом или надзором. За скупштинаре могу бити избрани они, који имају 30 година, и који су на добру гласу као људи. Свештеници су по свом звању већ чланови скупштине, и не морају се дати бирати.

Дан бирања скупштине има се 8 дана раније огласити у цркви или на други који уобичајени начини. Бира се цедуљама, на које бирач упише имена и то бар половицу од оних, који се за скупштинаре имају избрати, а ако не зна писати, он казује имена у записник. Написани листић или цедуљу с именима не сме нико од куће донети. Већина гласова одлучује, ко ће бити скупштинар. Приговори против избора или против избраних лица имају се поднети у року од 8 дана. Скупштинари се бирају на 6 година, а сваке друге године истула једна трећина, и то прва и друга трећина коцком, а трећа сама по себи. Та се места попуњују наново избором сваке друге године. Скупштина бира себи председника, потпредседника и перовођу. Скупштина се држи редовно сваке године месеца марта и октобра, али се по потреби може сазвати и изванредна.

Црквена скупштина расправља ове ствари: бира изборнике, одређује плате, решава о иметку општине, одлучује како ће се потребе намирити, располаже с приходом општине, прегледа рачуне црквеног одбора, доноси у границама закон наредбе за општину. Сваки скупштинар може чинити предлоге, који се морају претресати, ако га помогне у предлогу бар 5 скупштинара. Предмети се решавају већином гласова. Гласање је јавно, а ако 10 скупштинара траже, онда се мора гласати поименце. О скупштини се води записник.

Ако би црквена скупштина занемарила своје дужности, прекорачила свој законом одређени круг рада, ако би дошла у неред, административни одбор може скупштину распусти, нови избор одредити, а немирњаке искључити од избора скупштинског.

О црквеном одбору говорићемо у броју, који дође по реду.

Србин и Русија.

Да је у нашег народа, поготово сељака, развијена љубав према Русији и руском народу, то је позната ствар. Откуда потјече та

смлна љубав, не би се дало тако лако и кратко одговорити. Народ у широким својим слојевима осјећа некако несвјесно, да силна и јака Русија значи и његову заштиту. Тешка борба, коју је наш народ имао на све стране да издржи, јачала је ту вјеру, поуздање и љубав, које су предаване с кољена на кољено, с паса на пас. Описујући руски лист „Петербурскија Вједомости“ народну свечаност у Дубровнику у славу Русије приликом недавног доласка Руса Черепаспиридоновића кажу, да у словенским народима има толико поља за плодан рад, али нема, вели, на жалост, раденика. То бисмо и ми рекли, само што код нашег народа није кривица. Колико се настоји са свију страна, да се угуши и сам спомен и мисао на Русију? А са стране руске на дизању и јачању те притајене словенске свијести и љубави рађено је мало, врло мало. Званична руска политика много је крива томе, јер је она доста пута ишла, можда и нехотице, на руку онима, који су противници свега онога, што се словенским зове.

Ми ћемо изнијети неколико слика и доживљаја, који најјасније говоре, како је јака љубав нашега народа према Русији и руском народу, која се осјећа у свакој колиби српској.

Шта ради наша мајка?

Сједимо ми у уредништву „Новог Србобрана“, кад од једном [ступише унутра двојица Срба сељака из Скрада. Руковасмо се с њима у запитасмо их, шта желе? — Ма, сто, дошли смо, да нам дате новине, да видимо у њима, шта ради наша мајка (Русија) тамо у Азији. Тешко нама, ако њој тамо зло буде! —

Дадосмо им неколико листова и умирисмо их, а они се весели растадоше с нама.

Ко је највиши на свијету?

Често пута чућете наше Горњокрајишнике, како између себе разговарају, ко је највиши господар у држави. Да, богме, да они, према својој схваћању, дођу одмах до тога, да је цар (краљ) наш највећи господар. — А ко је виши од њега? — запитаће га други. „Руски цар“. — А ко долази онда? — „Е, онда долази Бог“.

Зашто не вози жељезница?

Кад је оно прољетос избио жељезнички штрајк и угарске жељезнице престале неколико дана радити, запитаће неки сељаци једног чиновника у О., зашто не вози жељезница. Тумачи им он и каже, да чиновници и службе-

ници траже бољу плаћу, па неће да раде. Тек ће један од сељака на то: „Бога ми, господине, друга је то ствар. Ако неће једни да возе, има држава људи па ће метнути друге. Није то тако.“ — А да шта је онда, брате мој? — рећи ће му чиновник. На то ће сељак онако с поуздањем: „Ево, шта је. Наша држава хтјела дати Јапану оружје, а Рус каже: Не ћеш возити! И жељезница не вози.“

Кад дођу добри гласови.

У Петрињи има приличан број ратара, који добијају од нашег повјереника народни лист „Српско Коло“ на читање. Један Србин сељак дође и повјереник му пружи његове новине. — Је ли господине, какви гласови стижу из Азије? — „Нијесу, бога ми, баш најбољи.“ — Па знате шта? — рећи ће сељак, — немојте ми давати новина овај пут, него ћу ја причекати, док стигну добри гласови по нашу браћу, па ћете ми их онда дати, Бог вам дава! —

Разумије се, да му је наш повјереник лијепо растумачио, да осим рата има у народном листу и других ствари, које он треба да прочути и прочита ради користи своје. — Имате ви право, знам ја то, ал’ ми је некако тешко око срца — рећи ће сељак и узне новине.

Познаш по кораку...

У Кореници има честит старац Србин. Силно воли Русе и чита о рату све, што му дође до руку. Претплатник је „Новог Србо-брана“ и сваки дан дође на пошту сам да га преузме. Кад су рђави гласови, стрпа одмах новине у џеп и иде некако тужан погнуте главе. Кад су гласови добри, поносно дигне главу, оштро кораца, отвори новине, једном их руком држи, а другом маше. Кореничани познају по кораку његову, шта се, што они кажу, трата по новинама.

* * *

Има оваких сличица и прича доста по народу. Вриједно би било, да их наши писмени људи прибљеже и пошљу нама, а ми ћемо их радо штампати.

Законска основа о пољским и опћинским путовима.

Земаљска влада кани изнијети пред сабор законску основу о пољским и опћинским сувишним, неприкладним и потребним путовима. Како ова ствар дубоко засијеца у привредни живот пародни, ми ћемо изнијети

главне одредбе те основе, која ће имати да постане законом. Влада је изнијела пред јавност — што је са свијем добро и оправдано, — ову законску основу, да о њој проговоре сви они, који ту ствар схваћају и разумију. Наше законодавство није имало никаквих уставна о овом важном питању, па ће се новим законом попунити та празнина. Наши стручњаци и привредници требали би да изнесу своје мишљење, док је за времена, како би закон изишао што бољи и потпунији.

1. О сувишним и неприкладним пољским и опћинским путовима.

Под пољским путовима (§ 1.) разумијева закон све приватне утрвене или неутрвене путове и стазе, а нарочито овамо спадају служности пролаза, гоњења блага и вожења (право пута на туђем земљишту).

Сувишним (§ 2.) сматра се пут, кад овлаштенник има у исту сврху још који ваљан пут.

Неприкладан је онај пут (§ 3.), ако његов правац наноси већу штету власнику земљишта, него користи овлаштенику, који иде с њиме. Неприкладан је и онај пут, који води кроз зграде, затворена дворишта, ограђене вртове и винограде, или ако јавни обзири говоре против правца пута.

Власник оптерећеног земљишта (преко којег иде пут) може захтијевати (§ 4.) да се сувишни пут пољски укине, а неприкладан премјести. Они, који су овај поступак изазвали, носе трошкове.

Опћински путеви (§ 5.) имају се напустити, ако им је правац неправилан или незгодан.

2. О трајним потребним (нужним) путовима.

Власник непокретности, који нема добре путне везе (§ 6.) може тражити нужни пут преко туђих непокретности. Накнаде штете и трошкове поступка сноси власник непокретности, које требају пута.

Заједничке установе.

Премјештање пута и отворење новог допустиће се само онда, ако је корист пута знатно већа од штете по оне непокретности, преко којих ће пут ићи (§ 11.) За све штете, које се тиме наносе некретнинама, које ће се оптеретити, ваља да се даде накнада штете власнику у главичном износу, у колико се странке иначе не нагоде (§ 12.). Власник оптерећеног земљишта може тражити, да онај, који треба пута узме то земљиште у своју власност (§ 13.), а откупнина ће се установити.

Поступак.

(§§ 15—30).

За расправу споменутих захтјева надлежна су у првој молби жупанијска комасациона повјеренства, која наконведеног поступка изразе пресуду да се пут премјести, нови отвори или сувишни укине (§§ 15—22). Против ове пресуде може се ставити призив на земаљско комасационо повјеренство у року од 14 дана (§ 23.).

О уздржавању путова

(§§ 31—32).

Уздржавање путова припада онима, који су у смислу осуде или нагодбе на то обавезани, а ако та-

кијех нема, онима који се путем служе. Опћинске путове издржава опћина.

О привременим нужним путовима.
(§§ 33—38)

Ако се с каквих разлога прекине путна свеза, која је спајала неке покретности с јавним путовима, политичка ће власт на захтјев власника или посједника тијех непокретности одредити, да не буде спријечен привремено приступ до тијех непокретности.

Шта се збива у нас и у свијету.

Хрватско-славонска земаљска влада у Загребу сазвала је прошле суботе састанак у Загребу, коме је предсједавао бан. На састанку су били представници српских и хрватских великих новчаних завода, трговачко-обртничких комора, земљорадничких, пољопривредних и вересијских удружења. Од „Српске Банке“ био је директор г. Ђорђе Велисављевић, а од стране Савеза српских земљорадничких задруга г. Аћим Ђермановић. На састанку се расправљало о томе, како да се помогне народу у овој години, која ће у доста крајева бити гладна година. Влада је изјавила, да ће ићи на руку сваком раду, да се народу помогне у овој години, а ми ћемо видјети и јавити, шта ће се учинити, јер обећања, ма како лијепа била, неће нас заварати. Дужност је свију и свакога, да помогне народу у овој злој години.

Поузданичка скупштина у Војци. 7. (20.) августа, како смо јавили, одржана је народна поузданичка скупштина српске самосталне странке у Војци у Срему. Народ је дошао у красном броју, па је саслушао са пажњом и разумевањем говоре својих народних људи. Народу се особито допали оваки разговори, на које он није досад имао прилике долазити, јер се о народним скупштинама није брига водила. Част нашим Србима из Војке и околине, који се овако лепо одазваше и дођоше на своју народну скупштину. За ову скупштину заслужан је особито ваљани Србин из Војке Керечки.

Друштва за помадаривање. Маџари раде свима силама и на сваку руку, да од немаџарских народа: Словака, Срба, Хрвата, Немаца и Румуна, којих има скупа више у Угарској него Маџара, направе праве Маџаре. Они теже, да ови немаџарски народи забораве на мајчино млеко, да плуну на своје лепо народно име и да га се одреку за љубав маџарскога имена. Тако су они основали маџарско културно удружење међу Словацима, које помажу угарска влада, власти, школа, штампа, маџарско друштво. Они већ снивају о тридесет милијуна Маџара, дабогме, кад помаџаре све, што није маџарско у Угарској, Таково су друштво основали сада и за јужну Угарску, у којој живи у великом броју и српски народ. Па као што су досад оснивали међу Словацима забавишта (школе за малу децу, у којој се уче уз игру маџарском језику), народне књижнице, омладинска удружења и тако даље, тако ће сада и међу Србима.

Па кад тако раде државне власти у Угарској против нас Срба, шта нам ваља чинити? То се каже само од себе, само, на жалост, као да је Српство у Угарској малаксало и да губи веру и поуздање у себе. То баца у бригу свакога родољуба. У Немачкој стоји педесет милијуна Немаца против пар милијуна Пољака, па их не могу уза сву силу и насиље понемчити, али Пољаци раде, и мушко и женско, и младо и старо, бране се и чувају своје лепо народно име и језик.

Маџари су борбом својом у сабору, како смо јавили, постигли у војсци доста велик успех. Нису још добили маџарске команде у војсци, али, како неке новине јављају, уведен је маџарски језик у доста војничких звања. На војничким школама учи се маџарски језик готово исто као и немачки, официри из Угарске служиће код угарских регимената, добили су на војничким звањима маџарске грбове, и тако заједничка војска није више оно, што је прије била.

Петар Марковић, професор у Новом Саду, узео је себи пре неколико дана живот. Скочио је у Дунав и нашао смрт у валовима. Зашто је то учинио? Он је свршио велику школу у Загребу и направио испит за професора. У Нови Сад је дошао за професора у српску гимназију. Али његова виша власт и угарска влада у Пешти тражили су од њега, што досад није тражено од других, а то је: да сав професорски испит полаже и у Пешти на маџарском језику. Он није знао тога језика, па је напрезао све силе, да га научи. Од силнога посла и душевног рада он је померио памећу, и скочио у Дунав. Његов дух растројило је још и то, што је једну девојку хтео узети себи за друга, али она није хтела поћи за њега. Био је врло вредан, истрајан, даровит млад човек, писао је лепе ствари из српске прошлости и био би на корист народу. Несрећа је хтела, и он је у 28-ој години свршио свој бедни живот. Родио се у Нерадину у Срему, а сахрањен је у Карловцима, где га је вода избацила. Нека му је лака црна земља!

Крунисање српског краља Петра биће 7. (20.), 8. (21.) и 9. (22.) септембра. Српска је држава одредила за ту свечаност сто хиљада динара. Неким државама није у вољи што се српски краљ крунише, па зато праве сметње и настоје, не би ли се спријечило крунисање.

Они, који из наших крајева, буду хтели ићи у Београд, нека набаве путнице за времена, јер ће им се правити велике сметње при прелазу у Београд.

Талијанска краљица Јелена, кћи црногорског кнеза Николе, налази се у шестом мјесецу благословеног стања. Талијани жељно очекују, не ће ли краљица последије двије кћери родити сина — насљедника пријестолоа.

Добри људи, који желе да народ чита.

(Наставак.)

22. Петар Маричић, трговац, Кореница.

23. Вујо Опсеница, трговац, Кореница.

Хвала им и у име листа и у име чита-лаца! Хвала им од срца!

(Продужиће се.)